

עלוני חדשי שעי"י

בית הכנסת דקהילת קדש עדת יראים אושטרייך

חדש כסלו ה'תשפ"ה

בס"ד

עלוני מס' 24

דבר העורר

קוראים יקרים שלום וברכה!
אנו שמחים להגיש לפניכם את העלוני הכ"ד, עלוני
חדש כסלו התשפ"ה.

כמעט כל המדורים המתפרסמים הפעם קשורים
ישירות או בעקיפין למצב בו אנו נמצאים כיום.
במדור **דבר יום ביומו** (בירור מנהגים הנהוגים בכל
ימות השנה) אנו ממשיכים עם תפלת שמונה עשרה:
ברכת קבוץ גלויות (תהליך שאנו נמצאים ב"ה
בעיצומו). **ברכת משפט** (נראה שהיום יותר מתמיד,
מובן כמה אנו צריכים להתפלל על כך). **ברכת
המינים** (אין כאן מקום – ואף אין צורך – להאריך
בשייכות ברכה זו בימים אלו). **דבר בעתו**: מנהגי
חדש כסלו, ובעיקר מנהגי חנוכה. **הרהב דבר** על
הסילוף בהבנת עניין ברכת המינים, בהשפעת
התרבות המערבית ההרסנית. **מאמר מענייני
דיומא** על עבודת ימי החנוכה בראוי. **המדור
החדש דבר נאה ומתקבל** דברים נפלאים בענייני
שלום בית והמסתעף מאת מדרך החתנים הרב **דוד
רוזנטל** שליט"א מיקורי קהלתנו. **משיב דבר**
(תגובות להערות הקוראים): כתיקון טעות
שהשתרבה בשגגה לעלוני קודם (באחד ממכתבי
הקוראים), אנו מביאים הפעם עובדות ממקורות
מוסמכים על מרן **החזון אי"ש**, מהם ניתן ללמוד על
יחסו ל"ארה"ק. ואחרון חביב: המדור **מהנעשה
והנשמע בקהלתנו**. סיכום חדש מרחשון ותכניות
לחדש כסלו הבעל"ט.

בחדש כסלו חלים ימי החנוכה שנקבעו להלל
והודאה על הניסים שנעשו לנו. בימים אלו אנו
נמצאים בעיצומה של מלחמה עם אויבנו מצפון
ומדרום, מלחמה הנמשכת כבר למעלה משנה.
אמנם, לצד האסונות הנוראים, אנו זוכים בחסדי ה'
לראות כמעט מדי יום ביומו נסים גלויים שלא
נעשו לאף עם בעולם. פעם אחר פעם מנסים אויבנו
להשמידנו, וחקב"ה מצילנו מידם (ויתירה מזאת:
מספר פעמים כבר פגעו חיציהם דווקא בבני עמם
שעדיין שוכנים כאן בארה"ק). נסים כאלה רואים

דבר יום ביומו

בירור מנהגים הנהוגים בכל השנה

תפלת שמונה עשרה

ברכת קבוץ גלויות

ברכת משפט

ברכת המינים

ברכת קבוץ גלויות

ומה ראו לומר קיבוץ גלויות לאחר ברכת השנים דכתיב (יחזקאל. סדר כא, פס' כט): וְאֵלֵהֶם
הָרִי יִשְׂרָאֵל עֲנַפְכֶם תִּתְּנֵנוּ וּפְרִיכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבֵנו לְבֹא:

עניין הברכה: בקשה על קבוץ הגלויות לארץ ישראל.
וב"ה, בשנים האחרונות אנו נמצאים בעיצומו של תהליך זה.

תָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵרוּתֵנוּ. וְשָׂא נֶס לְקַבֵּץ גְּלִיתֵינוּ. וְקִבְּצֵנוּ יַחַד מְאַרְבַּע פְּנֵפוֹת הָאָרֶץ.
זהו נוסח הברכה לפי נוסח אשכנז. רוב הנוסחאות הנהוגות כיום, קרובות לנוסח זה.
והנה, בנוסח ארץ ישראל הקדום לא מופיעה הבקשה 'וקבצנו יחד וכו'. כן הוא גם
נוסח האיטליאני (הקרוב יותר לנוסח ארץ ישראל הקדום). בקשה זו נוספה על ידי
חלק מבני בבל, ולא נאמרה כלל בארץ ישראל (ללא קשר למנהג זה או אחר, אלא
למציאות בה יושבים בארה"ק). נוסח **הרמב"ם** וְשָׂא נֶס לְקַבֵּץ אֶת כָּל גְּלִיתֵינוּ מְאַרְבַּע
פְּנֵפוֹת כָּל הָאָרֶץ לְאֶרְצֵנוּ. בפשטות נראה נוסח זה כשילוב התוספת של בני בבל בלי
להוסיף בקשה נוספת. נוסח זה מתאים גם לאמירה בארץ הקדש. אכן, שמעתי על
כמה תלמידי חכמים שליט"א הנהגים לומר ברכה זו בנוסח: תָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל
לְחֵרוּתֵנוּ. וְשָׂא נֶס לְקַבֵּץ גְּלִיתֵינוּ יַחַד מְאַרְבַּע פְּנֵפוֹת הָאָרֶץ לְאֶרְצֵנוּ. עם תוספת תיבת
'לארצנו' לא נגרע גם מניין התיבות שקבלנו מחסידי אשכנז.
כמובן שאפשר לתרץ שמה שאומרים 'וקבצנו יחד' הכוונה שיקבץ את כל עם ישראל,
אף שאנו בעצמנו כבר נמצאים כאן.

בדורנו אנו זוכים למה שלא זכו הדורות הקודמים, ואנו עדים לקבוץ גלויות הגדול
ביותר, שלא היה כמותו אף בזמן בית שני. אמנם עדיין לא התקבצו כל הגלויות, אך
המקום העיקרי של יהודי כל העולם כולו הוא בארה"ק. רוב ככל יהודי הגולה יכולים
-אם רק ירצו- לעלות לארץ הקדש.
לגבי המיעוט שבאמת עדיין אין באפשרותו לעלות ולגור כאן: אין זה תפקידנו לחשוב
חשבונות שמים, אך רוב אלה שבאמת אינם יכולים, הביאו על עצמם את הצרה הזו,
ואכמ"ל. אלה שאינם יכולים לעלות ואינם אשמים בכך, הם מיעוט שבמיעוט.
תפלתנו היא על אותם אלה שאינם יכולים לעלות (מכל סיבה שהיא).

אלה שיכולים לעלות ואינם רוצים, מסתמא לעולם לא ירצו לעלות מעצמם. אחד הגורמים העיקריים לכך הוא קו חשיבה מסויים, עליו אאריך אי"ה במקום אחר¹⁴. עכ"פ, אנו רואים בחוש את דברי הנביא. מאז תחלת העליות ההמוניות לארץ ישראל, שָׁבָה הארץ להוציא פירותיה אחרי שנים רבות שלא עשתה זאת¹⁵. ויש להוסיף כאן את דברי חז"ל במקום אחר על אותו פסוק: ואמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה שנאמר: ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשא לעמי ישראל וגו'. אשרינו שאנו זוכים לראות זאת בעינינו. אף שעדיין שולטים בנו רשעים מבני עמנו, אין זה סותר את העובדה שאנו נמצאים בעיצומו של תהליך קבוץ גלויות. וכפי שיובא לקמן, כך אמור להיות הסדר קבוץ גלויות, ואח"כ עשיית דין ברשעים.

להשלמת העניין אני מביא כאן עוד מדברי ה**טור** בעניין הברכה הזו: וקיבוץ גלויות הוא ע"י תקיעת שופר כדכתיב (ישעיה, סדר יא, פס' א'): והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' והשתחוה לה' בהר הקודש בירושלים כדי להקריב קרבנות. ובפסוק של קרבנות יש בו תקיעה דכתיב (במדבר, בהעלותך. סדר ט, פס' י): וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות וגו', ויש בו כ' תיבות. ולכן יש בברכה זו כ' תיבות. יצוין כי גם בברכת שופרות במוסף של ראש השנה, אנו מבקשים תקע בשופר גדול להרותנו ושא נס לקבץ גלויתנו. ... והביאנו לציון עירך ברנה ... ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו.

ויהי רצון שנזכה לראות מהרה בקבוץ גלויותנו לארצנו, ויהיו מקובצים בה עד עולם, ונזכה לחידוש העבודה בבניין ביהמקד"ד בב"א.

על דברי החזון אי"ש זצ"ל בעניין קיבוץ גלויות וישוב אי"י, לקמן במדור **משיב דבר**.

ברכת משפט

וכיון שנתקבצו גלויות נעשה דין ברשעים שנאמר (ישעיה, סדר א, פס' כה): ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סיניך וכתיב (שם פס' כו) ואשיבה שופטיך כבראשונה.

תחלת נוסח הברכה לפי מנהגנו על לשון הפס' **וְאֲשִׁיבָה שְׁפֹטֶיךָ כְּבְרָאשׁוֹנָה וְיַעֲצִיבְךָ כְּבְתַחֲלָה הַנּוֹכַח**.

עניין הברכה: השבת המשפט כפי שהיה בדורות הראשונים. עניין נוסף (ויש שכתבו שזהו עניין הברכה העיקרי: שהמשפט יהיה מאת ה'. בנוסחאות השונות ניתן למצא את שני העניינים. מהמשך דברי התלמוד לגבי ברכת המינים 'וכיון שנעשה דין ברשעים כלו הפושעים', משמע שעיקר הברכה היא על המשפט מאת ה' (כי בברכת המינים אנו מתפללים עליהם שימותו, ואין כאן בקשה על דין שאנו נקיים בהם בעצמנו).

חתימת הברכה כפי מנהג רוב הקהלות בזמננו **מלך אוהב צדקה ומשפט**. בעשיית חותמים **המלך המשפט**. בנוסחאות קדומות נמצאות נוסחאות שונות. נראה שנוסח החתימה הקדום במשך ימות השנה לא כלל תיבת מלך. בתלמוד בבלי בברכות יב: נזכרת החתימה כפי שנהוגה בזמננו 'מלך אוהב צדקה ומשפט', אך **הרשב"א** ועוד ראשונים גורסים שם 'אוהב המשפט' ללא תיבת מלך. בכמה מקורות של בני בבל מובאת החתימה 'אוהב צדקה ומשפט' ללא תיבת מלך. לפי כמה מקורות נהגו לחתום במשך השנה 'ה' המשפט' ובעשיית 'המלך המשפט'. כלומר: ההבדל בברכה זו הוא כמו ההבדל בברכת קדושת השם. גם מדברי **הרמ"א** נראה שסבר שגרסת חכמי התלמוד במשך השנה היתה ללא תיבת מלך.

ועיי' מה שכתב ה**טור** בשם אחיו ה"ר **יחיאל** בעניין חתימת הברכה.

ברכת המינים

וכיון שנעשה דין מן הרשעים כלו הפושעים. וכולל זדים עמהם שנאמר (ישעיה, סדר א, פס' כח): **וְשֹׁבֵר פְּשָׁעִים וְחַטָּאִים יַחֲדָיו (וְעֲזָבֵי יְיָ יִכְלֹו):** ושבר פושעים וחטאים יחדיו (יכלו).

נראה שאין עוד ברכה בה רבו הנוסחאות כמו בברכה זו, ומדובר בעיקר בשינויים ששנו רק במאות השנים האחרונות. שינויים אלו שונו בדרך כלל מאימת הצנזורה. נעמוד קודם על עניין הברכה הזו: **בברייתא** בברכות פרק ד' (כט). מבואר: ת"י שמעון הפקולי הסדיר י"ח ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה. אמר להם ר"ג לחכמים כלום יש אדם שיוודע לתקן ברכת הצדוקים. עמד שמואל הקטן ותקנה. ברכה זו נתקנה מפני הנוצרים שהרימו ראשם אז, וכמו שכתב **הרמב"ם** בתחלת פ"ב מהלכות תפלה. ע"ש.

¹⁴ האמונה שלהם שיהיה איזה תהליך נסי מעל לדרך הטבע שיגרום להם לעלות ארצה. ובכן, כבר למעלה ממאה שנה שמתרחשים תהליכים כאלה אחת לכמה זמן. לפעמים אלו אירועים שמחים יותר, ולפעמים מדובר באסונות נוראיים רח"ל. אולי הם מצפים לאיזה אירוע מסוג אחר? שברוב צדקותם יבא מלאך ויעלם ארצה עם כל כספם וזהבם שרכשו בארץ נכר? שמה סבורים הם שיעלה איתו אותו מלאך גם את כל החנויות המלאות כל טוב?
¹⁵ ועיי' בעלון קודם במדור משיב דבר מה שהשבתי לרב המכונה י' זעירא, בעניין הזה.

ראשוני הנוצרים כידוע היו יהודים שהשתמדו. אותם רשעים עליהם נתקנה ברכה זו המשיכו להצר לישראל עוד מאות שנים אחר כך (תלמידיהם ממשיכים כן גם כיום), והתחקו אחרי נוסחאות התפילה של היהודים, כדי "להגיהם" באופן שלא יפגע בהם ובאמונתם. מובן היטב מדוע נטפלו כל כך לברכה זו. לא אכנס כאן לשינויים הנפוצים כיום בנוסח הברכה (אגב, בדפוסים מסויימים כתבו ברכה זו בנוסח בו אין יוצאים ידי חובה כלל). ב"ה כיום כבר סר פחד הגויים מעלינו בעניין זה, לכה"פ כאן בארה"ק (ידוע שיש עדיין ארצות בהן היהודים אנוסים לדבֵר לפעמים אפילו נגד אחיהם היהודים היושבים בארה"ק. כואב הרבה יותר במקרים בהם מדובר במנהיגים רוחניים של קהלות מסויימות. ואכמ"ל), ואין מי שיעכב בעדנו מלהתפלל את התפלה בנוסח בו נתקנה³. יצויין, כי שמעתי עדויות על יחידים שנהגו עוד בהיותם בארץ אויביהם להתפלל כפי הנוסח הישן, שלפעמים הועבר על ידיהם בעל פה. נוסח ברכה זו כפי שהובא בסידורים אשכנזיים קדומים (גם נוסח תימן קרוב לנוסח זה, וכן בעוד כמה נוסחאות נוסח ברכה זו דומה לנוסח האשכנזי): **לְמִשְׁפָּרֵים אֶל־תְּהִי תְקִנָּה. וְכָל־הַמַּיִנִּים פְּרָנֵעַ יֵאָבְדוּ. וְכָל־אֹיְבֵי עַמְּךָ מְהֵרָה יִפְּרָתוּ. וּמַלְכוּת זְרוּן מְהֵרָה תִּעֲקָר וְתִשָּׁבֵר וְתִמְנָגַר וְתִכְנָיֵעַ בְּמִהֲרָה בְּיַמֵּינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹבֵר אוֹיְבִים וּמְכַנְיֵעַ זָדִים:**

כפי שראינו בברייתא 'כולל זדים עמהם'. יש מפרשים שהכוונה למלכות הזדון. יש מפרשים שמשומדים אלו הנוצרים, והמינים אלו יהודים שפרשו לשאר הכתות האחרות. לפי זה יתכן לפרש את הברכה באופן זה: **לְמִשְׁפָּרֵים הַנוֹצְרִים אֶל־תְּהִי תְקִנָּה. וְכָל־הַמַּיִנִּים יְהוּדִים שִׁפְרָשׁוּ לְכָל שָׂאֵר הַכְּתוּת הָאֲחֵרוֹת (והנוצרים מתקללים שוב כאן) פְּרָנֵעַ יֵאָבְדוּ. וְכָל־אֹיְבֵי עַמְּךָ מְהֵרָה יִפְּרָתוּ. וּמַלְכוּת זְרוּן מְהֵרָה תִּעֲקָר כְּלוֹמַר: אֵת מַלְכוּת הַזְדוּן תִּעֲקָר, וְכַאֲן חוֹזֵר לְאַחֹר (מצינו כיוצ"ב בכמה מקומות): וְתִשָּׁבֵר אֵת הָאוֹיְבִים וְתִמְנָגַר אֵת הַמַּיִנִּים וְתִכְנָיֵעַ אֵת הַמְשׁוּמְדִים דְּהֵיִנוּ: הַנוֹצְרִים. בְּמִהֲרָה בְּיַמֵּינוּ קֵאֵי עַל יוֹתִשְׁבֵר וְכוּ', וכך מתורצת כפילת 'במהרה'. וחותם: **בְּאִ"י שׁוֹבֵר אוֹיְבִים עֲלֵיהֶם קֵאֵי וְתִשָּׁבֵר, וּמְכַנְיֵעַ זָדִים אֵלּוֹ הַמְשׁוּמְדִים וְכֵן מַלְכוּת הַזְדוּן.****

ועי' במדור **הרחב דבר** (עמ' 7) בעניין תפלה על מיתת הרשעים.

³ וכמה נואלו אותם אלה הזועקים נגד "שינויים" בנוסח התפילה, ממה שנהגו אבותינו שלפעמים היו מוכרחים לומר בנוסח אחר. עוד יותר יש לתמוה על כאלה המבינים שבעניין זה יש לחזור לנוסח הישן, אך בהזדמנויות שונות נזכרים לפתע שיש עדיין פחד מהגויים ולכן צריך להזהר בדברים מסויימים. עיי' למשל מה שהבאתי בעלון חדש טבת תשפ"ד (עלון 12) מדור **דבר בעתו** הע' 2, על אלה שהביעו מחאה על המנהג לירוק באמירת 'שהם מתשחחים וכו'. ע"ש.

דבר בעתו

בירור מנהגים הנהוגים בזמנים שונים

מנהגים עליהם כתבתי או הרחבתי בשנה שעברה, ציינתי: בעלון אשתקד. **כוונתי לעלון חדש כסלו אשתקד (עלון מס' 11)**

ראש חדש כסלו

המנהגים כבכל ראש חדש. נגונים מיוחדים לאותו חדש, מנגנים בנגון 'מעוז צור'.

פרשת ויצא

בהפטרה אין מנהגנו להוסיף פסוקים לאחר ההפטרה. אלא **יבנה המקדש** משמרת כהונה: **יכין**. משמרת לווייה: **הותיר**. שיר של מוסף: **ירכיבהו**. ביה"ע: **הבאר**. משניות מסכת שבת: **פרק כא**. ופושעים יכשלו בס', ואין זה סיום בדבר רע.

פרשת וישלח

הטעמת תיבת קטנתי באזלא גרש בעלון אשתקד. **יבנה המקדש** משמרת כהונה: **גמול**. משמרת לווייה: **גדלתי**. שיר של מוסף: **וירא**. ביה"ע: **אז ישיר**. משניות מסכת שבת: **פרק כב**.

חנוכה

החזן מדליק את הנר הראשון, ורשות בידו לכבד אחרים בהדלקת שאר הנרות. גם בביהכ"נ אומרים **הנרות הללו**. על המנהגים המחודשים שהונהגו בקהלתנו של **הגרש"י הירש** זצ"ל, על הטעמים לכך, על העיקר והטפל, ועוד בעלון אשתקד.

הדלקת נר חנוכה. את השבח **הנרות הללו** אומרים תיכף לאחר שהודלק הנר הראשון.

זמן הדלקת הנרות. מנהג אשכנז בדורות האחרונים להדליק בצאת הכוכבים. על מנהג מהרי"ל בעלון אשתקד. מדליקים לאחר ערבית (אותה מתפללים מבעו"י כבכל השנה). בקהלתנו, בחנוכה מקדימים להתפלל מנחה וערבית, כך שאף הנוהגים להדליק בשקיעה, יוכלו להדליק לאחר תפלת ערבית. **ההדלקה בביהכ"נ**. בין מנחה לערבית מדליק החזן נרות חנוכה של ביהכ"נ⁴.

⁴ מנהג ההדלקה בביהכ"נ - שעד כמה שידוע לי נהוג כיום בכל הקהלות - מנהג קדום הוא, אך בזמנים קדומים לא היה נפוץ בכל הקהלות. מספר טעמים נתנו למנהג הזה, ורובם לא שייכים כיום. למעשה, גם כאן אמרו 'אע"פ שבטל הטעם לא בטלה התקנה': אך תמיהה על המתנגדים לקיום מנהג הקידוש בביהכ"נ בליל שוי"ט, שטעמו ומקורותיו ברורים הרבה יותר, מדוע אינם מתנגדים למנהג ההדלקה בביהכ"נ.

הלל. ההלל בחנוכה נתקן על הצלה ממיתה לחיים בעלון אשתקד. על מנהגי ההלל הארכתי כבר בעלונים קודמים.

קריאת התורה. מנהג כל תפוצות ישראל כיום לקרא ביום ראשון קריאת נשיא שהקריב ביום הראשון, ביום השני קריאת נשיא שהקריב ביום השני, וכן עד יום השמיני בו קוראים עד סוף כל הנשיאים (כמובן שאין זה הנשיא של היום, כי הנשיאים הקריבו בימי חדש ניסן ולא בחנוכה).

קריאת היום הראשון מתחלקת לג'. בשאר הימים (חוץ משבת, ר"ח, וזאת חנוכה) כהן ולוי קוראים כל אחד ג' פסוקים, וישראל קורא פרשת הנשיא הנקראת למחר. בעלון אשתקד. לאחר התפילה מוסיפים מזמור מעניין היום.

הסעודות בחנוכה. מנהג כל תפוצות ישראל מקדם לקיים סעודות בחנוכה, להודות ולהלל לה' על כל הניסים שנעשו לנו. ועי' לקמן במאמר מענייני דיומא.

ימי חנוכה נקבעו להלל והודאה. להלן במדור **מאמר מענייני דיומא** (לקמן עמ' 4) כתבתי על ההנהגה הראויה בחנוכה בכלל ובזמן שאחר ההדלקה בפרט.

ערבית. השנה נאמר אי"ה את המערבית ויהי ביום כלות אפדו. **שחרית.** 'אדון עולם' בנגון 'מעוז צור'. קטעים מסויימים בנגונים מיוחדים לחנוכה (נוסף על מה שמנגנים בנגון של יום ש"א בו תחנון), למשל: הפסוק 'ועלו מושיעים' שאחרי שירת הים נאמרים בנגון המאורה 'שני זיתים'.

פיוטים. השנה נאמר אי"ה באחד מימי החנוכה את מערכת היוצר **חנוכת אדר היקר**, ואת הקדושתא **זה אי בנס הנסיסי**. הקדושתא מיוסדת על ג' פסוקים מתנ"כ: 'וזה מעשה המנורה', 'ויאמר אלי מה אתה רואה', 'ובחנוכת חומת ירושלים'. כמו כן, נאמר בעז"ה קדושתאות נוספות (כגון: **אעדיף כל שמונה**, ועוד קדושתאות).

פרשת מקץ שבת חנוכה מברכין חדש טבת

הקדמת סעודה ג' (לנוהגים לאכלה אחר מנחה) בעלון אשתקד **הדלקה.** לפני 'ויתן לך', ובבית לפני הבדלה בעלון אשתקד.

יבנה המקדש

משמרת כהונה: **מעזיהו**. משמרת לווייה: **רוממתי עזר**. שיר של מוסף: **כי ידין**. ביה"ע: **הבאר**. משניות מסכת שבת: **פרק כד**. נשלם סדר כ"ד משמרות, ועמו מסיימים מסכת שבת בס"ד.

**יהי רצון שנזכה במהרה לראות
כהנים בעבודתם ולויים בשירים ובזמרים**

ע"ש חנוכה

מדליקים לפני מנחה, ובביהכ"נ לפני קבל"ש בעלון אשתקד. **ערבית.** נגוני שבת חנוכה ושבת שיש בה ב' ס"ת. השנה נאמר אי"ה את המערבית **אבקו מנוח וחנך**.

שחרית. נגוני שבת חנוכה. השנה נאמר אי"ה את הפיוטים: **נשמת ישרון ישירון**. יוצר **איום מבראשית לר' לעזר**. אופן **כבודו אורים במאורות**. מאורה **שני זיתים**. זולת **ישרים בשמו כנה**. קדושתא **אדיר כנצב בעדתו לר' אלעזר הקליר**. הלל. קריאת התורה. בעניין מנהג אי"ה (ושמא מתחילה נהגו כן גם בבבל?) בקריאת התורה בשבת זו בעלון אשתקד. **ברכת החדש**. **מוסף**. **שבעתא כי נר אורך**.

ראש חדש טבת

רוב המנהגים כבכל ראש חדש. נגונים של ר"ח ושל חנוכה. על הקרובה והיה **אדון לנו** בעלון אשתקד.

זאת חנוכה

המנהגים כבכל ימי החנוכה. שורפים את הפתילות ושאריות השמן שנותרו מחנוכה.

המשך מנהגי חדש טבת אי"ה בעלון חדש טבת (עלון 25) הבעל"ט

מאמר בענייני דיומא ימי הלל והודאה

במסגרת זו אני מביא תמצית של הדברים שכתבתי במדור זה בשנה שעברה, עם מעט תוספת. ימי חנוכה נקבעו להלל והודאה, וזו היא עבודתנו בימים אלה. אעמוד כאן על כמה נקודות הנוגעות לסדר הנכון בעבודת הימים הללו. כמו עניינים רבים אחרים, גם צורת ההנהגה בימי החנוכה משתנה מבית לבית, כך שאי אפשר לקבוע מסמרות בפרטים אלו. וכל אחד יעשה כפי ששבור שראוי ומתאים לנהוג בביתו (תוך שימת דגש על העיקר והטפל, ודברים שאינם אפילו לא בגדר ה'טפיל'):

הדלקת נר חנוכה

ביארתי כבר בכמה מקומות, כי לפי המנהג הקדום ברוב ככל תפוצות ישראל, התפללו ערבית מבעוד יום, וממילא ההדלקה היתה לאחר ערבית. מסיבה זו, רק בתקופה מאוחרת ניתן למצא התייחסות לשאלת 'תדיר ושאינו תדיר' לגבי ערבית והדלקת נר חנוכה. בזמננו, נוהגים רבים להתפלל ערבית לאחר צאה"כ. אלה מהם הנוהגים להדליק בשקיעה, אין איסור אם מאחרים להתפלל ערבית, ולא מתפללים תיכף בצאה"כ (בפרט אם רגילים תמיד לאחרה). אף הנוהגים להדליק בצאה"כ, מסתבר שעדיף קודם להתפלל ערבית

להצלחת חיים בן איילת לזיווג הגון

ואח"כ לבא הביתה ולהדליק את הנרות ברוגע. אם רוצים להדליק מיד בצאת הכוכבים, יקבעו לעצמם שעה מאוחרת יותר להתפלל תפלת ערבית. עכ"פ, הזמן שאחר הדלקת הנרות אמור להיות רגוע ונחמד, ובלי לחץ מתי צריך להתפלל. לאחר הדלקת נרות חנוכה, זהו זמן מתאים לשבת עם המשפחה, לשיר שירים, לספר מענייני נסי חנוכה, ועוד. אין שיעור כמה זמן צריך לשבת ולעשות זאת. אין זה עוון אם לא עוסקים דווקא בשירי הלל והודאה, ובסיפור הניסים. אפשר גם לשחק משחקים שונים של חנוכה, וכן כל דבר שיתן לילדים הרגשה טובה. כן. זהו חלק עיקרי מאד מהחינוך למצוות של הילדים, וגם של המבוגרים!

בשנים האחרונות נוצרו מסגרות לימוד לאבות ובנים בלילות חנוכה לאחר הדלקת הנרות. ברור לי שרוב המארגנים של זה כוונתם לשמים, אך איני יודע אם גם מעשיהם רצויים. כמה חבל שגם כאן מתעוררים לדאוג לביטול תורה' כביכול של הילדים הטהורים. לפני מספר שנים כשהחלה התופעה הזו, שוחחתי עם אחד האחראים על אחת המסגרות הללו. הלה הסביר שיש מספיק זמן גם לשבת על יד הנרות וגם ללכת ללמוד, וחוף מזה אחרי אותה שעה אפשר להמשיך בבית את כל התכניות עבור הילדים וכו'. פרט זה משתנה מבית לבית. ושוב, גם כאן אין כללים ברורים. ודאי שמי שמארגן משהו המוני בבית הכנסת, לא יכול לתת איזה שהוא טווח של זמן שלא יזיק לכולם. אני אישית שוחחתי עם כמה אבות יקרים שאמרו שלפי מה שרואים בביתם (ושוב, הדבר משתנה מבית לבית) הנזק של מסגרות אלו גדול יותר מהתועלת. יש מהם שיכולים למנוע מבניהם ללכת לשם, אך יש אבות חלשים יותר, המתקשים מאד למנוע זאת מילדיהם (ובמסגרת זו לא אכנס לאופן הנכון בו יש לנהוג עם הילדים).

ועיי' בעלון אשתקד על תופעה חינוכית שלילית נוספת הקיימת במסגרות אלו, ובאופן כללי על עניין 'מתוך שלא לשמה וכו''. על משחק הקלפים בחנוכה, על האיסור, על שרש האיסור ועוד, בעלון אשתקד.

שחרית וקריאת ההלל

בקהלות רבות מנגנים חלקים מסויימים בתפלה בנגונים מיוחדים לחנוכה ולימים מיוחדים. אף בקהלות שאין להם מסורת על מנהג כזה, כדאי מאד לנגן נגונים מיוחדים בחנוכה בחלקים שיש בהם שבח והודאה (לא רק בהלל, אלא גם בחלקים אחרים בתפלה). שוב, אין זה משנה אלו נגונים, העיקר שיהיו נגוני שמחה המתאימים לאותו צבור. הערתי כבר בעבר על עניין קריאת ההלל, שצריכה כמובן להיות בדרך של הלל והודאה. אמירת ההלל בחנוכה היא אחת ממצוות היום, ויש להקפיד בה לא פחות ממה שמקפידים במצוות נר חנוכה.

האווירה בבית ובמוסדות הלימוד. בימי החנוכה שנקבעו להלל והודאה, ראוי שגם במשך היום תורגש אווירה שמחה וחיגיגית יותר. אפשר להכין לארוחת בקר וכן לארוחת צהריים מאכל חגיגי יותר (זה לא חייב להיות דווקא סופגניה). ברוב תלמודי התורה מתקיימים לימודים - כמעט כרגיל - ברוב ימי החנוכה. חוף מההלל שבתפילה, יש לדאוג שבמשך כל היום תהיה אווירה חגיגית ושמחה בכיתה.

הסעודות בחנוכה. מאז ומתמיד נהגו לעשות סעודות בחנוכה (אף שנחלקו רבותינו אם הן סעודות מצוה). כך היה בקהלות, וכך נהגו גם בישיבות, כנזכר בספרי המנהגים. ועיי' עוד בעלון אשתקד.

לימוד תורה בחנוכה. כל מי שמקדיש את כל עיתותיו ללימוד תורה (ואפילו אם באמת תורתו אומנתו כפי ההגדרה של חז"ל), ודאי שבחנוכה לומד פחות משאר ימות השנה. הסיבה פשוטה: במשך היום צריך ללכת להדליק נרות חנוכה, ומצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, דוחה תלמוד תורה (ואח"כ כמובן לשבת עם המשפחה ולספר על ניסי חנוכה וכדומה).

בחיבורים שונים שזכיתי לכתוב בס"ד, התייחסתי לתופעה המצויה כיום המעידה על חסרון מהותי בעבודת ה': דרשנים וכדומה המעוררים בהזדמנויות שונות על מיעוט עד כמה שאפשר בערך של מה שקשור להנאות הגוף השייכות למצוות ולעבודת ה'. ע"פ רוב, הנושא יהיה ערך לימוד התורה מול המצווה המדוברת, אם על עניין חיוב לימוד תורה גם בזמן קיום מצוה מסויימת, או שיאמרו שדווקא בזמן כזה יש עניין גדול יותר ללמוד תורה. כך או כך, את קיום המצוה השייכת לאותו זמן יבטלו וירמסו עד עפר, תוך כדי הסברים שונים עד כמה ניתן להקל בה וכו'.

לימי חנוכה יצקו משמעות אחרת. זו משנתם הסדורה: 'היונים בקשו להשכיחם תורתך', לכן בחנוכה צריך להרבות עוד יותר בלימוד התורה. ועוד שלל סיסמאות מהסוג הזה². טעותם (החוזרת על עצמה בסגנון דומה) היא: 'להשכיחם תורתך', הכוונה לכל מצוות התורה, ולא רק ללימוד תורה (גזרו גם על לימוד התורה, אך מטרתם היתה להשכיח את התורה ומצוותיה). ואף אם אכן היתה עיקר הגזרה על לימוד התורה, לא מצינו שהשמחה על ההצלה מתבטאת בזה שלומדים עוד יותר. חז"ל תקנו לנו 'הלל והודאה'. מצוות תלמוד תורה מחוייבת בכל יום ויום ובכל רגע ורגע, ואין אף יום בשנה בו צריך ללמוד יותר.

אם יש מישהו שסבור שפרטים מסויימים באווירה של ימי חנוכה גורמים לביטול תורה, יבחר לעצמו ולאלו הסרים למשמעתו, את האופן הנכון לחגוג את הימים הללו באופן בו יהיה זמן הראוי גם למצוות תלמוד תורה. אגב, בכל מוסדות הלימוד שאני מכיר (תלמודי תורה וישיבות) אין רגע אחד בחנוכה אותו ניתן להגדיר כביטול תורה (למעט יום או יומיים של חופש בחנוכה. אך כאן מדובר בשעות הבקר, ולא בזמן שסביב הדלקת הנרות). אני מניח שרוב קוראי העלון משתייכים לצבור הזה פחות או יותר לצבור אליו אני משתייך, ויכולים לברר האם יש איזו שהיא הצדקה לעורר על ביטול תורה וכו' בימי החנוכה (באותן ישיבות בהן אין שליטה על נושא זה, הבעיה לא שייכת לחנוכה דווקא). להפוך את חנוכה ליום בו יש חיוב ללמוד עוד יותר מימים אחרים, זהו סילוף דברי רבותינו.

¹ כדי לפצות את עצמם, ישמחו ויתענגו בזמנים אחרים, בהם אין עניין בכך. את מגמתם, הגדיר אחד מידידי 'מגמה לרוקן את היהדות מכל תוכן'.

² כדי לחזק את שיטתם, משתמשים הללו בסיסמאות שונות שאינן טובות אפילו לא כמליצות, כמו למשל "מאי חנוכה? דתנו רבנן". קשקוש אחר שמעתי פעם: 'זאת חנוכה' נקרא כן כי רק בו מרגישים את המהות, כי בערב כבר לא מדליקים נרות, ולכן סדר ב' שלם באותו יום ואז ניתן ללמוד (מעניין מה יסבירו בשנה כמו השנה הזאת, בה בישיבות רבות יוצאים לחופשה קצרה דווקא ביום זה, עד אחר שבת שכבר אינה חנוכה).

הגרי"ש אלישיב זצ"ל נשאל פעם על ידי מנהל ישיבה מסויימת האם לקיים סדר ב' כרגיל והנרות של הבחורים יודלקו על ידי שליח, כדי להמנע מ"ביטול תורה". הרב אלישיב כעס מאד על שאלה זו וענה לו שדבר כזה רק יחנך את הבחורים לזלזול בנר חנוכה. סיפור נוסף (שמעתי מפי אחד שלמד אז באותה ישיבה): ראש ישיבה מסויימת הציע לקיים שבהגיע זמן ההדלקה ילך כל אחד להדליק את הנרות (שהכין לפני הסדר), ומיד יחזור לתלמודו. הלה שאל על כך את **הגראי"ל שטיינמן** זצ"ל. הגראי"ל התנגד מאד לעצה הזו, ועודד את עניין השירה וכדומה לאחר הדלקת הנרות. אותו ראש ישיבה כמובן לא יכול היה לבטל ח"ו את דברי הגראי"ל, ולכן "התיר" לבחורים לשיר 'הנרות הללו' ו'מעוז צור'. אך אליה וקץ בה: שכח אותו ראש ישיבה לשאול את מרן הגראי"ל מה שיעור הזמן שמותר לתת להם לשם כך. באחת השנים התארגנו כמה בחורים ולאחר שירת מעוז צור ארגנו שירה וריקודים של כמה דקות. שמע על כך ראש הישיבה וכעס מאד. הוא הסביר לבחורים בטו"ד שב'מעוז צור' יוצאים ידי חובה. יותר מזה, זה כבר ביטול תורה!!

ישנם כוללים בהם לא מתקיים סדר ב' בחנוכה (בדיוק כמו עוד זמנים אחרים בשנה בהם לא מתקיימים סדרי לימוד). אך ראשי כוללים רבים אינם מסוגלים להעלות על דעתם אפשרות כזו. מכיוון שזמן הדלקת נרות חנוכה (לפי כל המנהגים) הוא בזמן הרשמי של סדר ב', מוצאים הללו מספר פתרונות: שמעתי על ראש כולל אחד שמסכם עם האברכים, שכל אחד מוצא לעצמו זמן ללמוד במקום קרוב לבית כשעתיים במהלך הלילה ללא זמן מוגדר (יפה מצדו. סומך על האברכים שלו...). אמנם, בכללים רבים מצאו פתרונות אחרים: יש הממשיכים ללמוד עוד כשעתיים לאחר סדר א', ויש שמצאו פתרון בעייתי יותר: לחזור ללמוד אחרי ההדלקה. בשתי האפשרויות טמון מכשול. פעמים רבות כל החששות על ביטול תורה כביכול, גורמים לנזק הגדול מהתועלת אם בכלל³.

כך מנסים למעט כמה שיותר בכל מה שקשור להדלקת נר חנוכה (ולשמחנתנו, כנראה עדיין לא הבינו שגם הדלקת נר חנוכה עצמה קשורה להדלקת נר חנוכה, ולכן במצוה זו עדיין לא ניסו לפגוע).

אילו היו מעוררים על ביטול תורה גם בזמנים נוספים במשך השנה (למשל: יש ישיבות בהן מארגנים לבחורים באופן רשמי תכניות מסויימות מדי פעם בליל ששי, או סוף ותחלת שבוע של שבת חופשית, וכן עוד זמנים שונים בהם בחורים רבים מתבטלים מהתורה באופן רשמי או כמעט רשמי) היה אולי אפשר להבין את דאגתם על ביטול תורה בזמנים כמו חנוכה וכדומה. הבעיה היא שכמעט בעקביות מעוררים הם בעיקר על ביטול תורה בזמנים בהם אמורים לעסוק במצוות שונות.

יתירה מזאת: מסתבר שעד לפני כמה עשרות שנים, בכל הישיבות לא היו ימי חופשה רשמיים בחנוכה. גם כיום יש ישיבות בהן אין ימי חופשה רשמיים בחנוכה (ומי שרוצה, יכול לצאת לביתו, בדיוק כמו שבכל ימות השנה בדר"כ בחור בישיבה גדולה יכול לצאת פה ושם). בשנים האחרונות נפוצה בכמה ישיבות הנהגה תמוהה, סוג של 'אפכא מסתברא': אין חופש רשמי בחנוכה, אך מכיוון שהם מודעים לכך שרוב ככל הישיבות כן נוסעים לכמה ימים בחנוכה. מצאו פתרון יצירתי: בכל ימי החנוכה לומדים כרגיל (חוץ ממה שיוצאים מבית המדרש להדליק נר חנוכה. אבל **אחרי** חנוכה, יוצאים הבחורים ליומיים או שלשה של חופש. מנן ההיתר לבטל תורה סתם כך בלי סיבה? האם ביטול תורה בחנוכה חמור יותר מביטול תורה אחרי חנוכה? ואם כבר החלטת שהבחורים זקוקים כל כך לחופש, האם לא עדיף לתת להם את זה בזמן בו השחות בבית תביא להם יותר תועלת (ואיני מדבר על סכנת הרחוב)?

ריבוי תפלה בחנוכה. משמעות נוספת התחדשה בשנים האחרונות בקרב חוגים מסויימים (מאותו שרש הנזכר לעיל): על סמך איזה רמז קלוש ממדרש או איזה ספר קדום, החליטו שבחנוכה יש עניין להתפלל יותר ואז התפללות מתקבלות וכו' וכו'. יש מהם שהחליטו שזמן הדלקת הנרות הוא זמן מסוגל לקבלת התפללות. עוד רמז קלוש מצאו על זאת חנוכה ע"י בעלון אשתקד. אילו לא היה סותר עניין זה את עניין הלל והודאה, אולי לא היה בכך חסרון. על פי רוב, אצל אנשי אותה אסכולה ההלל וההודאה אינם נעשים בדרך הראויה, אך במעמדי התפילה שהם עורכים, דמעות נשפכות כמים. פעם אחת בחיי, יצא לי לעבור על ידי ביכ"נ בו התקיים מעמד תפילה כזה. לא נכנסתי, רק שמעתי מבחוץ... מה אומר ומה אדבר, הלוואי שהיה נשמע כך תחנון של שני וחמישי. להפוך את ימי החנוכה לימי תפלה וזעקה זה ממש היפך תקנת חז"ל שתקנו לנו את ימי החנוכה לשמחה ולהלל⁴.

עבודת בית המקדש. הזכרתי לעיל כי רבים חוזרים ומסבירים כי מכיוון שמטרת היוונים היתה 'להשכיחם תורתך', לכן בימים האלה צריך להרבות בתורה. והנה, מטרת היוונים היתה גם להשבית את עבודת בית המקדש. הנס המדובר ביותר בחנוכה, הוא נס ששייך אך ורק לעבודת בית המקדש. מדוע אם כן, אותם אלה שמדברים כל כך הרבה על ריבוי לימוד התורה בחנוכה, אינם טורחים לדבר על עניין חידוש עבודת בית המקדש שיבב"א? ואדרבה, לפעמים דווקא בקרב אנשי אותה אסכולה נשמעים דברי זלזול נוראים כלפי עבודת בית המקדש וחידושה. וד"ל. ואכמ"ל. ואמנם, ב"ה לאחרונה ישנה התעוררות מסויימת לעסוק בענייני עבודת בית המקדש. אך אצל רבים מאד, נראה שאין עניינים אלה תופסים מקום כלל.

הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה ויהי רצון שנזכה לעבדו כראוי בשמחה ונראה בבניין בית מקדשנו בב"א

³ יסלחו לי הקוראים היקרים על חריגה לנושא אחר השייך לנושא המדובר כאן: בשנה שעברה שוחחתי עם ראש כולל מסויימת על עניין. הלה מחזיק כולל קטן של פחות מעשרים אברכים. הוא התלבט בין שתי האפשרויות הנ"ל (לימוד רצוף אחרי סדר א', או חזרה לכולל לאחר הדה"ו). שאלתי אותו מדוע כל כך חשוב לו סדר ב' בחנוכה: התחיל להסביר לי הסברים שונים. לא אצטט כאן את כל הויכוח בנינו. למעשה, בשלב מסויימת כנראה השתכנע שאין הרבה טעם בדבריו, ואז השתמש בטענה חדשה ומבריקה: זה לא טוב לאברכים להיות כל כך הרבה זמן בלי מסגרת! "מה אברך יעשה מ1 בצהריים עד 11 בלילה?". טענה זו היינו שומעים פעם רק לגבי ילדים ובחורים. גם לגביהם זה לא תמיד נכון (תלוי גם בהקשר למה נאמרת טענה זו). אבל כיוון חשיבה כזה כלפי אברכים נשואים אבות לילדים כבר? אמרתי לאותו ראש כולל שאת הבעיה הזו ניתן לפתור באמצעות טלפונים להורי האברכים, להזהיר אותם שישגיחו על "ילדיהם". ראש הכולל קצת נעלב מדברי. אמרתי לו שהוא מדבר על האברכים שלו בערך בצורה בה אני מדבר על תלמידי שיחיו (כן. ילדים בני 4-5). עם כל הכבוד לראשי כוללים שרבים מהם באמת עושים מעשיהם לשם שמים ומסייעים לאברכים לשבת ולשקוד על תלמודם. האם המלגה אותה נותן לאברך בסוף החדש מצדיקה התייחסות כזו לאברכים? מסתבר שאילו היו יודעים אברכי אותו כולל מה חושב עליהם ה"בוס", היו רבים מהם עוזבים את הכולל המדובר.

⁴ לא אמנע מלהתייחס כאן לתופעה הקיימת גם בשאר ימות השנה: לפי תיאורים מסויימים המתפרסמים בתקופה זו, בחלק ממעמדי התפלה (או מעמדי ה"ישועה") הללו, יש בהם חששות של דברים שאסרה התורה הקדושה, או שאסרו חז"ל. וד"ל.

הרחב דבר

הרחבת דברים שהובאו במדורים הקבועים

בעניין ברכת המינים

תפילה על רשעים גמורים שימותו ודין מי שמכוון כוונה אחרת בברכה זו

כפי שכתבתי, הברכה נתקנה על הנוצרים בתחלת דרכם.

הזכרתי כבר בעבר כי בזמננו יש "יפי נפש" שלא מרגישים טוב עם נוסח ברכת המינים (בפרט לפי הנוסח הקדום), כי קשה להם להתפלל על רשעים שימותו. מסיבה זו מסבירים אותם יפי נפש שבברכת המינים לא מתפללים על הרשעים שימותו, אלא על היצה"ר והסט"א וכו', ואחרי שיכלה יצר הרע יחזרו הרשעים בתשובה וכו' (וכמובן מצטטים את "ברוריה אשתו של ר' מאיר וכו'"). לקמן יבואר עניין זה. לפי דבריהם, לא מובן כלל מדוע תקן שמואל הקטן ברכת המינים, אחרי שיש כבר את ברכת התשובה. הסברים מסוג זה ניתן לשמוע לפעמים מיהודים המנסים לקרב את אחינו התועים. ודאי ששכרם רב מאד, אך יש דרכים אחרות להתמודד עם יהודי תועה שעניין זה מפריע לו. מנין ההיתר לסלף דברי חז"ל הקדושים כדי לקרב יהודים לדברי חז"ל?

לאחרונה קראתי מאמר של אחד שערך סקירה נאה של מבחר נוסחאות ברכת המינים. נראה שהשקיע הרבה בעבודה הזו. יצוין כי כשמתייחס למקור אין לו בעיה לכתוב מדוע וכנגד מי נתקנה הברכה. עם כל זה, אף הוא לא יכול היה להתאפק, ובפתיחת המאמר שואל קודם כל "על מי מתפללים בברכת המינים?". בסיום המאמר מביא כל מיני הסברים ש"דווקא אז היה... אבל בזמננו...". ואז מביא הלה כל מיני הסברים שבזמננו צריך לכוון על היצר הרע ועל כוחות הטומאה וכו' וכו'. לשבחו יאמר שהוא לא נגרר עד כדי כך, ולכן כן משאיר פתח ומבאר שבזמננו צריך לכוון על אומות הרוצות להשמידנו (כמו איראן וכדומה).

והנה, נפסק להלכה טעה בכל הברכות כלן אין מעלין אותו בברכת הצדוקים מעלין אותו חיישינן שמא מיז הוא. כלומר: מי שאינו מכיר בברכת המינים, אין להורידו לפני התיבה! מסתבר שזה כולל גם את אותו אחד שמנסה להסביר פירושים מהסוג הנזכר לעיל. יתירה מזאת: אף שבדיעבד מי שלא כיוון כלל בתפלה (חוץ מבברכת אבות), אין מצריכין אותו להתפלל שוב, אם כיוון כוונה הפוכה מהכוונה הנצרכת, מעכבת כוונתו. לפי זה, המכוון בברכת המינים כוונה אחרת (על היצה"ר, על המזיקים, ועל כל דבר חוץ מהרשעים), מסתבר שלא יצא ידי חובת אותה ברכה, ודינו כמי שהחסיר ברכה אחת מתפלת שמונה עשרה, ולא יצא ידי חובת תפלה.

בביאור הפסוק 'יתמו חטאים מן הארץ', וביאור דרשת חז"ל

כדי לתקן את טעותם, נבאר כאן את דרשתה של ברוריה אשתו של ר' מאיר, בה נתלים רבים מ"יפי הנפש" אודותם דברנו לעיל: דוד המלך אומר בתהלים: **יתמו חטאים | מן הארץ ורשעים | עור אינם ברכי גפשי את-י' ה'ללויה: כלומר: תפלתו היא על הרשעים שימותו. כל תינוק הלומד מקרא מבין מה פירוש המלה חטאים (כמו: ואנשי סדם רעים וחטאים ליי מאד). וממילא מובן היטב הפסוק, ואין צורך להסביר בו פירוש אחר.**

מה אם כן היתה טענתה של ברוריה, נעיין בדברי רבותינו מה שדרשו בפסוק זה (שהובא בקשר לעניין אחר. ע"ש), ועובדא דר"מ וברוריה (ברכות ט:): אמר ר' יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי ק"ג פרשיות אמר דוד ולא אמר הללויה עד שראה במפלתן של רשעים שנאמר: **יתמו חטאים | מן הארץ ורשעים | עור אינם ברכי גפשי את-י' ה'ללויה: ראה במפלתם של רשעים, לא בחזרתם בתשובה. ואידי דאיירי בפסוק זה, מביא התלמוד את המעשה הידוע: הנהו בריוני דהו בשבכותיה דר"מ והו קא מצער ליה טובא. הוה קא בעי ר' מאיר רחמי עלויהו כי היכי דלימותו. אמרה ל' ברוריא דביתהו מאי דעתך משום דכתיב יתמו חטאים מי כתיב חטאים חטאים כתיב ועוד שפיל לסיפיה דקרא ורשעים עוד אינם כיון דיתמו חטאים ורשעים עוד אינם. אלא בעי רחמי עלויהו דלהדרו בתשובה ורשעים עוד אינם בעא רחמי עלויהו והדרו בתשובה:**

בעלי הגישה הנזכרת מסבירים שברוריא התכוונה שאין להתפלל על החוטאים שיכלו, אלא להתפלל על החטאים, כלומר על העברות שיכלו. וכיצד יכלו? אם הרשעים יחזרו בתשובה, לא יהיו יותר עברות בעולם (יתמו חטאים), וממילא ירשעים עוד אינם, דהיינו: אותם עוברי עברה כבר לא יהיו רשעים.

דרשה זו ודאי אינה פשט הפסוק. אך קודם נשים לב לנקודת התיבה חטאים, ח' פתוחה. חטאים כריבוי של חטא, מנוקדת האות ח' בחטף-פתח: חטאים. ואכן, רש"י מפרש: חטאים כתיב. קרי ביה חטאים שיכלה יצר הרע: כלומר, רש"י מפרש דברי ברוריא כדרשה (קרי ביה, כמו 'אל תקרי... אלא...'). פירוש: 'חוטאים' זו הפעולה דהיינו: כעת הם חוטאים, כמו 'גונבים' שכעת הם גונבים. חטאים הם הרשעים המורגלים בחטא, כמו 'גנבים' המורגלים בגנבה. אותם בריונים כנראה לא היו רשעים גמורים הנקראים חטאים, אלא היו רק חוטאים. ברוריא טענה שמכיוון שאינם חטאים, אפשר לדרוש את אותה דרשה (אף שאינה פשט הפסוק, אך כאן הרי לא מדובר ברשעים, ולכן אין סתירה).

שרשה של שיטת אותם "יפי נפש", וגרורותיה של אותה שיטה

מנין מגיעה אותה גישה מעוותת? מסתבר ש"יפיות" הנפש הזו מקורה בתרבות המערבית המקולקלת, המצטיירת כ"נאורה". לנגררים אחריה קשה להבין שיש רשעים עליהם אנו צריכים להתפלל שימותו. לא מדובר על הריגתם בפועל (דבר שלא שייך כיום, כי מסתמא עד ביאת גוא"צ במהרה, לא תקום סנהדרין הראויה לדון דיני נפשות), אלא על בקשה מהקב"ה שיעשה זאת. ברוב "עדינותם" קשה להם לקבל דבר זה, לכן יסבירו בכל מיני דרכים שאין הכוונה כך אלא אחרת.

תופעות רבות - בהן אנו נתקלים בזמננו - מקורן באותה תרבות. בזמננו ניתן לשמוע דיבורים מעין אלו על מצות מחייבת עמלק (גם מצוה זו לא נוכל לקיים לעת עתה, עד ביאת גוא"צ). שוחחתי פעם עם מישהו על קיום מצוה זו, והלה אמר קודם כל כי "עיקר העניין של עמלק, זה עניין רוחני וכו'". התייחסתי לטעות זו - ושרשה - בכמה מקומות). אח"כ ניסה להסביר שוב ושוב כי כיום לא יודעים כלל מי זה עמלק וכו'. לא נראה לי שיש מי שחולק על כך (ודאי שאין אנו יודעים כיום מי היא האומה הזו), אך לא זה נושא השיחה. אני ממשך לדון איתו בעניין, ולפתע אני תופס שהוא פשוט מנסה להרגיע את עצמו שהוא פטור מהמצוה הזו. אני מדבר על פרטי המצווה וקיומה, והוא מיד "טוב. היום זה לא שייך". אז הבנתי שיש כאן משהו אחר שמפריע לו: הוא לא מסוגל רגשית לקבל שיש מצוה כזו. ומה שיותר חמור כאן: הוא הרי מסכים עם זה ש"פעם" כן היתה מצוה כזו, רק ש"היום" כבר אין. במילים אחרות: לפי דעתו (כלומר: הרגשתו) בתרבות של היום זה לא שייך.

אציין עוד גרורה נוראה ואיומה של התרבות המערבית, הדומה לגרורה שהזכרתי לעיל: לצערנו את הדוגמא הזו אנו חווים פעמים רבות, ובפרט בשנה האחרונה: המנעות מפגיעה ב"חפים מפשע" בזמן מלחמה נגד אויב, ומדובר באוכלוסיה שכל כולה מקטנם ועד גדולם חפצים בהשמדתנו. גישה מעוותת זו גורמת לאבדות רבות של יהודים יקרים שבמסירות נפש באים להגן על עם ישראל (האם אותם יהודים קדושים אינם נכללים לפחות בהגדרה של חפים מפשע?). אבל מתוך יפיות נפש מעושה מורים כל מיני "בעלי מצפון" לא לפגוע באוכלוסיה של חפים מפשע, אלא לסכן את הלוחמים כדי ללכוד את אותם אלה שאינם חפים מפשע (לפעמים נעשות פעולות אלה גם אחרי שכל האוכלוסיה קבלה הוראה להתפנות מהשטח). וכבר אמרו חז"ל כל המרחם על אכזרים סופו שיתאכזר לרחמנים⁴.

⁴ ותגדל התמיהה עליהם: הרי ה"מתונים" ביותר מבין חיילי האויב בו אנו נלחמים, לא חולמים אפילו לנהוג כך כלפי בני עמנו. ממי אם כן למדו אותם "יפי נפש" את המוסריות המזוייפת הזו? האם משליטי המעצמה הגדולה של אמריקה (אגב, יש להעיר על התרגום העברי של שמה של המעצמה הזו. לנו יש רק ארץ אחת עליה נכרתה ברית, ורק אותה ניתן לכנות בכינוי הקשור לברית (הערת הרה"ג ר' פנחס קאהן שליט"א))! הרי כל מי שקצת שמע על מלחמותיה בעבר ובהווה, יודע שאף הם ב מלחמותיהם אינם מתחסדים כך, ולעולם לא יקחו בחשבון שיקולים מסוג זה.

לְעֵלְוֵי נִשְׁמַת ר' יוֹסֵף בֶּן ר' אֶהָרֹן יִעֲקֹב ז"ל נִלְבָּע ד' כִּסְלוֹ ה' תִּשְׁפ"ד

דבר נאה ומתקבל
ענייני נישואין, שלום בית והמסתעף

 מאת מדרוך החתנים
 הרב דוד רוזנטל שליט"א

בס"ד

יה"ר שנוכח לס"ד ויהיו המאמרים נחמדים למראה וטובים לעין ומשכילים.

בין השאלות הראשונות שאני שואל חתן או נשוי בהגיעם אלי-

את הברכה "והתקין לו ממנו בניין עדי עד" שברכו אותך בי"ש ומלכות' מספר פעמים, לאיזה גובה של בניין מתכוונים בברכה? כמה קומות? רובם ככולם משיבים לי נכונה, מי במילים ומי בתנועות ידים, כאשר אומרים 'עדי עד' מתכוונים לאין סוף קומות.

אשר ע"כ, נחשב אילו בניין של מאה קומות כמה עומק יש לחפור להנחת יסודות, ועד כמה צריכים היסודות להיות איתנים דיו להעמיד עליהם בניין שכזה, ובבואנו עתה לבנות בניין של 'אין סוף' אחכו"כ צריך להניח יסודות איתנים להבטיח את יציבות הבניין ועמידתו על תילו לכל הפחות למאה שנים.

אילו אין יציבות וחשים שהבניין מט ליפול יש לעשות בדק בית ליסודות, תנודות יכולות לקרות כאמור אך הם אינם מאיימים על היציבות.

נסכם לומר שעם יסודות חזקים, ברורים, ותחזוקה יום יומית אנו חשים את העונג שבשלמות הבית.

נ.ב. בס"ד נפתח קו ובו עשרות שיעורים על זוגיות, על כלל הנושאים, כמו"כ תובנות מחכימות ועוד, מס' הקו 08-3131500 מחיר מיוחד לקוראי העלון. ישנה אפשרות לקבל את התוכן כתוב, לשליחה למייל.

שאלות ותגובות אפשר לשלוח למייל dr10110188@gmail.com

לתיאום פגישה יש להתי' 0548-567-122

הדרכה מקצועית
 להתנים ונשואים
 מותאמת גם ל ADHD

הרב דוד רוזנטל
 054-8567122

משיב דבר

תגובות להערות על עלונים קודמים

כתב מודגש: ציטוט מעלונים קודמים. **כמה י?** ציטוט ממכתבי הקוראים. כתב מרובע שאינו מודגש: תגובתי להערה. ציון כזה ... בתוך מכתב: דילוג בתוך המכתב, על דבר שאינו נוגע לענייננו (כגון: עניין טכני). לתועלת הקוראים, בכמה מקומות הוספתי כותרות בכתב מודגש לפני כל נושא.

עוד על ריקודים לפני ספר התורה בשמחת תורה. ממש לפני סגירת העלון, הגיעני מכתב של בחור יקר, החפץ בעילום שמו וחוסה בצלו של שם העט 'חננאל איש שדה'. מפאת קוצר הזמן לא הספקתי להתייחס כאן למכתבו המלא בדברי טעם. אעשה זאת בלי נדר איי"ה בעלון הבא. עם זאת, אתייחס לנקודה אחת שהזכיר בנוגע לעלון הקודם (מס' 23, חדש מרחשון) ולעלון שלפניו (מס' 22, חדש תשרי ח"ב): ציינתי כי אין זה ראוי לרקוד עם ספר התורה, וכל מה שדברו במקורות היה על ריקוד לפני סה"ת, ולא עם ספר התורה. ממכתבו נראה שהבין (ואח"כ נודע לי שהיו עוד שהבינו כן) שכוונתי היתה שספר התורה מונח, והקהל רוקדים לפניו. כמובן שלא זאת היתה כוונתי, אלא שהחזן או המכובד בהקפה, עומד -או הולך תוך כדי ההקפה- עם ספר תורה, והצבור רוקדים לפני הספר שבידו.

* * *

על חיבת החזן איש לארץ ישראל

בעלון הקודם הובא במדור זה בתוך מכתבו של אחד הקוראים, ציטוט בשמו של החזן איש. מהאופן בו הובא הציטוט, ניתן היה להבין כאילו ח"ו זלזל החזן איש במצוות ישוב הארץ ובקדושתה. ברור לי שלא זאת היתה כוונת הכותב, אך מחובתנו לתקן את הרושם שנגרם על ידי זה. כתגובה על הדברים אביא כאן כמה ציטוטים ממאמר שנכתב לקראת יום פטירתו של מרן החזן איש ע"י ידיד נפשי הרה"ג יהודה אפשטיין שליט"א מראשי הפועלים למען בניין ארה"ק וישובה בקדושה ובטהרה על ידי יהודים יראים שומרי תורה ומצוות. הדגשתי בכמה מקומות דברים הראויים לשימת לב.

האיש והחזן – ליום פטירתו של מרן החזן איש

השבת יחול יום פטירתו של רבן של ישראל (נכתב כאמור לקראת יום היאה"ר ציי"ט), **רבי אברהם ישעיה קרליץ**, הידוע בכל העולם בשם ספרו 'חזון איש', וכנהוג בישראל מקדמת דנא, שרבים מגדולינו קרויים על שם ספרם, שכן תורתם היא מהות חיה. וראוי בימים אלו, בהם עומדת היהדות החרדית אותה הנהיג על פרשת דרכים חשובה, להתבונן קצת על משנתו הציבורית מתוך דבריו. יתכן גם, ודעות קדומות השוכנות בלב רבים טובים עשויות להשתנות מתוך אותה התבוננות.

חיבתו לארץ-ישראל מתבטאת לכל אורך כתביו. באגרת למי שחיפש אמתלאות שונות להשאר בגלות הוא כותב (קובץ אגרות א' עה): **מצב הארץ נפרו מרחוק, ואיננו גרוע מהגלות בחוץ לארץ חלילה, ומצות ישוב ארץ ישראל הוכרעה על ידי הרמב"ם והרמב"ן ושאר פוסקים, וידוע עד כמה שאף החפץ חיים לעלות. ליהודי שהסתפק אם לעלות כתב (שם קעט):** לוא בישרתני החלטתך אתה, או יותר נכון עלייך שמה, אז הוספת לי משנה שמחה. בספרו **חזון איש** חושן משפט א' כו הוא כותב, תוך כדי דיון הלכתי טהור כדרכו בקודש: **מתנת אברהם אבינו ע"ה קיימת לעולם, וארץ ישראל בחזקתנו עומדת לעולם, משום שניתנה לנו, ואף לאחר שגלו ישראל וקנו האויבים את הארץ בכיבוש מלחמה ויאוש וכו' נחשבת הארץ של ישראל מצד הבטחת שמו יתברך להשיבה אלינו, וגוף הארץ הוא שלנו.**

לא רק ברמת התיאוריה חיבב את הארץ, גם בפרקטיקה הכריע בצורה ברורה, כי יש למסור את הנפש למען ישיבתנו עליה. יהודי שגר במושבה הנמצאת בחזית האש במלחמה מול האויב הערבי שאל את מרן כיצד עליו לנהוג, וזכה לתשובה הבאה (מובא בפאר הדור ח"ב עמ' מ): **הגע בנפשך, אם כך ינהגו כל האוכלוסין שבמקומך, הרי יזוז הגבול לפנים הארץ, ושטח ישובנו ילך ויצטמצם.**

עוד מובא בפאר הדור שם: **באחד הימים ביקר אצלו אחד מצעירי התיירים מארצות הברית... הציג לאותו תייר צעיר את השאלה: האם באת להשתקע בארץ? התשובה היתה שלילית. אמר לו: האם מותר לצאת מארץ ישראל? האורח התבלבל ואמר: שמעתי, שאם באים ארצה בכוונה מראש לא להשתקע בה, מותר לעזוב אותה!**

ועל כך ענה החזן איש בנימה של אכזבה גדולה: **תמה, תמה, אתה טורח בכדי למצוא דרך איך לעזוב את הארץ, בעת שאנו מתאמצים כולנו דוקא למצוא דרכים איך לעלות ארצה!**

באו אליו בחורי ישיבה שעלו מן הגולה ללמוד תורה בא"י, כשהם שואלים: **מה דינם בנוגע לשמירת יו"ט שני ש"ג מאחר שדעתם לחזור? השיב להם החזן איש מיניה וביה: וכי זוהי דעה בכלל? איזה יהודי יש בדעתו לחזור מן הארץ?**¹

ובהמשך מובא שם תאור מרטיט על יחסו של מרן לארץ הקדושה: **איך יתכן בכלל –היה טוען בפליאה– שאיש אשר חונך על ברכי התורה לא ירגיש חיבה והשתוקקות לארצנו? הלא מוטבע דבר זה בחינוכו של הילד הרוך עד שאין למחות את הרשמים שהוא מקבל, הנחרתים כצפורן ברזל ושמיר על לוח לבו, הנה לומד הילד חומש, לומד על משה רבנו שלא קם כמותו, אדון הנביאים אשר קרע לנו את ים-סוף והביאנו לפני הר סיני - ועל שנותיו האחרונות, והנה משה העומד לפני פטירתו ושערי גן עדן פתוחין לפניו, והוא שיזכה להתענג מזיו שכינתו, יתברך לעילא מכל דרגין, בקשה אחת יתירה יש לו: אעברה נא ואראה את הארץ הטובה... איזה רושם כביר על ערכה של ארץ זו סופג לתוך נשמתו ילד זה הלומד את התורה, והלומדה לא כאחרים, אלא בקדושה ובטהרה, הנה הוא רואה לפניו את משה רבנו, אשר חין ערכה גבה בעיניו עדי שחק, וגדולתו כל תשווה לשאר בשר ודם, והוא משתוקק אל הארץ וקדושתו - ואיך הוא לא יאהב את א"י?!**

¹ יצויין כי כשנשאל פעם הגר"ח קנייבסקי זצ"ל על בן חו"ל שבעיצומו של יו"ט ב' גמר בדעתו לעלות לארה"ק ולהשתקע בה, מה דינו. הורה הגר"ח כי באותו רגע חל עליו דין בן א"י לכל דבריו, ועליו לעשות הבדלה (כי הרי לא הבדיל במוצאי יו"ט א'), ואז נשאל על ידי אדם אחר אם כך הדין גם להיפך ח"ו. ענה הגר"ח שכן הדין, אך "הוא שוטה ופטור מכל המצוות".

ברכת מזל טוב

לידידנו ר' ירמיה סבאך שליט"א
להולדת בנו והכנסתו בבריתו של אאע"ה ונקרא שמו בישראל
ידידיה יוסף
כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים

ברכת מזל טוב

לידידנו ר' אודי בוארון שליט"א
להולדת נכדו
בן לבנו ר' **אביאל**
והכנסתו בבריתו של אאע"ה ונקרא שמו בישראל
אריאל
כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים

ברכת מזל טוב

לידידנו ר' יוסף רינמן שליט"א
להולדת בתו **נעה**
יזכו אביה ואמה ולגדלה ליראה לחופה
ולמעשים טובים

ברכת מזל טוב

לידידנו ר' אנשיל ריינר שליט"א
לרגל נישואי בתו בשעטו"מ
יהי רצון שיהיה בניין עדי עד
ויזכו לראות בנים ובני בנים
עוסקים בתורה ובמצוות

הודעות משמחות

א. ביום ו' וביום א' ב' וד' דחנוכה תתקיים אי"ה **תפלת שחרית** בשירה ובזמרה. לאחר התפילה יוגש כיבוד חלבי. המעוניינים להצטרף למניין גם בשאר הימים יתאמו עם הפו"מ
ב. בימי החנוכה תתקיים אי"ה **תכנית לילדים** בכל יום (חוץ מעש"ק) כ-15 דק' לפני מנחה. בתכנית: שירים, חידונים, ממתקים ופרסים. כמו כן, לפני מנחה יוגש כיבוד למתפללים
ג. בימי החנוכה יתקיימו אי"ה **מסיבות חנוכה**:
א. למבוגרים ונערים, ב: לילדים, ג: לנשים ונערות, ד: לילדות
על הזמן והמקום תבא אי"ה הודעה נפרדת

לעלוי נשמת

ר' יוסף בן ר' אהרן יעקב ז"ל

נלב"ע ד' בסלו ה' תשפ"ד
והצלחת משפחת יעקב היקרה

להצלחת משפחת יעקב היקרה
ברוחניות ובגשמיות

לזיווג הגון

לחיים בן אילת

זמני התפילות בקהילתנו
ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית
 נתיבות המשפט 111 ב'

משמרות הכהונה והלויה על פי חשבוננו של מורנו הגר"י שווארץ שליט"א.
 רשימת המשמרות מופיעה גם בלוח/ספר דבר בעתו של הגר"מ גנוט שליט"א

הודעה חשובה
שימו לב

על פי החלטת הפו"מ תפלת שחרית של שב"ק ויו"ט (למעט ע"פ החל בשב"ק, ולמעט שבועות ושמי"צ)
 בשעה 8:30 (יש לקרא קריאת שמע לפני התפילה).

יום חול	זמני התפילות לחדש כסלו				יבנה המקדש			
	שוי"ט וימים מיוחדים	מנחה	שחרית	מנחה לפניו	כהנים	לוויים	מוסף	ביה"ע
מנחה וערבית	מנחה	שחרית	מנחה לפניו	כהנים	לוויים	מוסף	ביה"ע	מסכת שבת
4:25	3:50	8:30	3:50	יכין	הותיר	י	הבאר	כא
4:25	3:50	8:30	3:50	גמול	גדלתי	ו	אז ישיר	כב
4:25	3:50	8:30	3:50	דליהו	מחזיאות	ל	מי כמכה	כג
---	---	(*8:00)	---					
4:25	3:55	8:30	3:55	מעזיהו	רוממתי עזר	ך	הבאר	כד
4:35	4:00	8:30	4:00	יהויריב	יוסף	ה	אז ישיר	א

בהודעה נפרדת. יש להתעדכן.

יום חול	זמני התפילות לחדש טבת				יבנה המקדש			
	שוי"ט וימים מיוחדים	מנחה	שחרית	מנחה לפניו	כהנים	לוויים	מוסף	ביה"ע
מנחה וערבית	מנחה	שחרית	מנחה לפניו <td>כהנים <td>לוויים <td>מוסף <td>ביה"ע <td>מסכת שבת</td> </td></td></td></td>	כהנים <td>לוויים <td>מוסף <td>ביה"ע <td>מסכת שבת</td> </td></td></td>	לוויים <td>מוסף <td>ביה"ע <td>מסכת שבת</td> </td></td>	מוסף <td>ביה"ע <td>מסכת שבת</td> </td>	ביה"ע <td>מסכת שבת</td>	מסכת שבת
4:35	4:00	8:30	4:00	יהויריב	יוסף	ה	אז ישיר	א
---	---	(*6:00)	---					
4:40	4:05	8:30	4:05	ידעיה	גדליהו	ז	מי כמכה	ב
4:45	4:15	8:30	4:15	חריים	זכור	י	הבאר	ג
4:50	4:20	8:30	4:20	שערים	יצרי	ו	אז ישיר	ד
4:55	4:25	8:30	4:25	מלכיה	נתניהו	ל	מי כמכה	ה

בהודעה נפרדת. יש להתעדכן.

שימו לב לשינוי זמן מנחה וערבית בחנוכה, וכן ערבית מוצש"ק וחנוכה

זמנים קבועים לכל השנה:

ערבית לעולם סמוכה למנחה, חוץ משבת ויו"ט, עיו"כ וערב ת"ב (בזמן שהמקדש חרב בעוה"ר).

יום חול: מנחה: 15 דק' לפני השקיעה.

שב"ק: מנחה עש"ק ובשב"ק: 50 דק' לפני השקיעה. שחרית (חוץ מע"פ החל בשב"ק): 8:30 (יש לקרא ק"ש לפני התפילה).

ערבית מוצש"ק: 25 דק' אחרי השקיעה. מוצש"ק שהוא גם ליל יו"ט/חנוכה/פורים/ת"ב: 20 דק' אחרי השקיעה.

חנוכה: מנחה של חול: 40 דק' לפני השקיעה (שאר הזמנים כבכל ימות השנה). ערבית מוצש"ק: 20 דק' אחרי השקיעה.

תעניות: מנחה: 50 דק' לפני השקיעה.

תהלים לבנות בשבתות שעון חרף: בשעה 2:30 (בשעון קיץ: 4:00. יתכנו שינויים)

אבות ובנים בכל שבת: שעה לפני מנחה
